

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 1 (44)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2011

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 1 (44). — Рівне: РДГУ, 2011. — 209 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем дошкільної освіти та підготовки кваліфікованих педагогічних кадрів за матеріалами доповідей міжнародної науково-практичної конференції «Світ дошкілля: психолого-педагогічні проблеми дошкільної освіти», проведеної 9-10 грудня 2010 р. Рівненським державним гуманітарним університетом спільно з Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України, Управлінням освіти і науки Рівненської обласної державної адміністрації, Інститутом психології ім. Л.С.Виготського Російського державного гуманітарного університету (Москва, Росія), факультетом дошкільного виховання Білоруського державного педагогічного університету ім. Максима Танка (Мінськ, Білорусь), Бельцьким державним педагогічним університетом імені Алеко Руссо (Бельці, Молдова), факультетом дошкільного виховання та освіти дорослих Дебреценського університету (Гайдубесермень, Угорщина).

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників дошкільних навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкоровайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славистичного університету);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 9 від 29.04.2011 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

- институт повышения квалификации работников образования / Сост. и отв. ред. Д.В.Григорьев, ред. Е.И.Соколова. – Пермь: Изд-во ПОИПКРО, 2001. – С/66-75.
4. Данилюк А.Я. Теория интеграции образования / А.Я.Данилюк. – Ростов н/Д.: Изд-во РГПУ, 2000. – 98с.
  5. Дудникова, С.А. Социокультурное пространство как среда социально-личностного становления ребенка / С.А.Дудникова // Славянский педагогический Собор. – Бендеры: Полиграфист, 2002. – 8.с.
  6. Концепция основ идеологии белорусского государства. Национальная Академия Наук Беларуси, Институт Философии. РУП «Издательский дом «Белорусская наука». – Минск, 2005. – 138с.
  7. Мурзина И.Я. Методологические аспекты изучения региональной культуры / И.Я.Мурзина // Социологические исследования. – 2004. – №2. – С. 60-65
  8. Петровский А.В. Проблема развития личности с позиций социальной психологии // Вопросы психологии – 1984 – №4 – С. 15–30

Резюме: В статье представлена экспериментальная педагогическая модель патриотического воспитания детей старшего дошкольного возраста в процессе ознакомления с культурно-историческими традициями белорусского народа, рассмотрены ее основные составляющие относительно целей патриотического воспитания и реалий настоящего времени. Автором предложен путь формирования начал патриотизма в дошкольном возрасте, учитывающий важное требование современного общества – личностно-ориентированный подход. Раскрыто видение процесса формирования патриотизма как создания ребенком вокруг себя особой образовательной среды, или пространства, отвечающего личностным особенностям своего создателя и оказывающего на него непосредственное образовательное воздействие.

Ключевые слова: патриотическое воспитание, дети старшего дошкольного возраста, культурно-исторические традиции.

The summary. The article reveals an experimental pattern of patriotic upbringing of children of senior school age while giving them information about their national cultural traditions and its basic components according to the purposes of patriotic upbringing and present time realities. The author suggests the way of forming the basis of patriotism at pre-school age. This way takes into account an important demand of present time – individual approach. The author is showing the process of forming patriotism as child's creating the special educational surrounding by himself. This surrounding satisfies individual needs of its creator and influences on him.

Key words: patriotic education, senior preschool children, cultural and historical traditions.

Одержано редакцією 12.11.2010 р.

УДК: 370.13

Н.В. МАЛІНОВСЬКА

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ КАЗКИ

Резюме. У статті розглядається проблема впливу казки на формування мовленнєвої компетенції дітей старшого дошкільного віку.

Ключові слова: мовленнєва компетенція, казка (дидактична, народна).

Постановка проблеми. Основними показниками якості та динаміки особистісного зростання дошкільника є прояви його фізичної, соціально-моральної, емоційно-ціннісної, пізнавальної, мовленнєвої, художньої та креативної активності. Оволодіння рідною мовою є одним із найважливіших надбань дитини в дошкільному віці – найбільш сензитивному для засвоєння мови. Якщо дитина не досягне певного рівня мовленнєвого розвитку до п'яти-шести років, то цей шлях, як правило, не може бути успішним на більш пізніх вікових етапах.

Базовий компонент дошкільної освіти в Україні визначає важливим завданням сучасного дошкільного закладу формування мовленнєвої компетенції дітей, орієнтує на активну позицію дитини в процесі опанування мови [1]. Цілеспрямована робота з орієнтування в мовних явищах сприяє формуванню елементарних мовних узагальнень у дошкільників, що на лексичному рівні виявляється в поглибленому розумінні семантики слів, на граматичному – у словотворенні та словотворчості, на рівні розгорнутого зв'язного висловлювання (тексту) – в умінні самостійно зв'язно висловлюватися, послідовно, логічно, виразно, граматично правильно. Саме тому сучасна лінгводидактика акцентує увагу на широкому застосуванні активних способів навчання, що стимулюють продукування, а не лише репродукування одиниць мовлення в самостійному висловлюванні дітей.

У зв'язку з цим, на нашу думку, актуальним є застосування на заняттях з розвитку мовлення казки як одного з важливих засобів формування мовленнєвої компетенції у дітей дошкільного віку. Не можна не враховувати того, що казка є одним з найбільш улюблених дитими літературних жанрів. Конкретність і жвавість зображуваних у казці подій, незвичайність пригод героїв захоплюють дитину, породжують позитивні емоції, бо відповідають конкретно-образному, дійшовому характеру її мислення.

Різноманітні аспекти виховної системи казок, їх психолого-педагогічна спрямованість знайшли глибоке осмислення у творчості таких українських письменників і педагогів, як Г.Сковорода, І.Франко, С.Русова, Н.Забіла, О.Іваненко, В.Сухомлинський.

Вплив казки на розвиток особистості дитини проаналізував у своїх працях відомий вітчизняний психолог О.Запорожець. Він розглянув цю проблему у руслі соціокультурного та діяльнісного підходу, спираючись на ідеї Л.Виготського та О.Леонтьєва. На думку О.Запорожця, цінність казки в тому, що «вона сприяє активному співпереживанню персонажам», а це той канал, через який казка впливає на розвиток особистості дитини [4, 624].

Для розуміння психологічних механізмів впливу казки на розвиток особистості дитини цінним є дослідження російського психолінгвіста М.Бахтіна. Він дійшов висновку, що основними елементами змісту художнього твору є вчинки дії, слова, думки і почуттів, які спеціально виділяються у казці. Саме завдяки їм здійснюється вплив на розвиток дитини-дошкільника.

Дослідження вчених (Н.Карпінська, Л.Рувінський, Л.Славіна та ін.) засвідчили, що найулюбленишим літературним жанром дітей 5-7 років залишається казка. Вона своїм змістом створює для дітей «ефект актуальності» (Л.Рувінський), містить простий, доступний, зрозумілий та захоплюючий матеріал, викликає живу зацікавленість.

Сприймання дошкільниками змісту художніх творів, у тому числі казки, було предметом дослідження багатьох учених (А.Богуш, А.Бородич, Н.Ветлугіна, О.Запорожець, Н.Карпінська, Є.Лукіна, Н.Пеньєвська, Л.Славіна, Є.Фльоріна, Н.Циванюк).

Водночас зауважимо, що в теорії недостатньо висвітлений педагогічний потенціал казки, науково-методичні аспекти використання її на мовленнєвих заняттях. Це знижує ефективність застосування казки у педагогічному процесі дошкільного закладу, зокрема у роботі з формування мовленнєвої компетенції дітей.

Під мовленнєвою компетенцією розуміють вміння адекватно й доречно практично користуватися мовою у конкретних ситуаціях (висловлювати свої думки, бажання, наміри, прохання тощо), використовувати для цього як мовні, так і позамовні (міміка, жести, рухи) та інтонаційні засоби виразності мовлення [2].

У мовленнєвій компетенції виокремлюються лексична, фонетична, граматична, діалогологічна та комунікативна компетенції.

Так, під лексичною компетенцією розуміють наявність певного запасу слів у межах вікового періоду, здатність до адекватного використання лексем, доречне вживання образних виразів, приказок, прислів'їв, фразеологічних зворотів.

Фонетична компетенція – це правильна вимова всіх звуків рідної мови, звукосполучень згідно з орфоепічними нормами, наголосів, добре розвинений фонематичний слух, що дозволяє диференціювати фонемі; володіння інтонаційними засобами виразності мовлення (темп, тембр, сила голосу, логічні наголоси тощо).

Мовленнєва компетенція включає у себе також граматичну компетенцію – неусвідомлене вживання граматичних форм рідної мови згідно законів і норм граматики (рід, число, відмінок, клична форма тощо), чуття граматичної форми, наявність корекційних навичок щодо правильності вживання граматичних норм.

Діалогологічна компетенція передбачає розуміння зв'язного тексту, вміння відповідати на запитання і звертатись із запитаннями, підтримувати та розпочинати розмову, вести діалог, складати різні види розповідей.

Кінцевим результатом сформованості мовленнєвої компетенції є комунікативна компетенція.

Комунікативна компетенція – це комплексне застосування мовних і немовних засобів з метою комунікації, спілкування у конкретних соціально-побутових ситуаціях, уміння орієнтуватись у ситуації спілкування, ініціативність спілкування [2].

Лексична компетенція ґрунтується на словниковій роботі з дітьми, фонетична – формується у процесі роботи з виховання звукової культури мовлення, граматична компетенція охоплює формування граматичної правильності мовлення, діалогологічна стосується монологічного і діалогічного мовлення, формування комунікативної компетенції спрямоване на розвиток культури мовленнєвого спілкування, мовленнєвого етикету та етичних норм спілкування [2].

Мета нашої наукової розвідки полягає в окресленні особливостей формування мовленнєвої компетенції дітей старшого дошкільного віку засобами казки.

Хід та результати дослідження. Початковий етап дослідження передбачав реалізацію принципу «інтелектуалізму» (В.Скалкін), або ж навчання свідомого сприймання змісту казки. Дітей учили характеризувати героїв, оцінювати їх вчинки, висловлювати своє ставлення до персонажів та їх поведінки, пояснювати значення художніх засобів виразності. З цією метою застосовували виразне розповідання казки, бесіду, пояснення слів, читання уривків та коментування їхнього змісту, словесне малювання, аналіз засобів художньої виразності [3]. Ми вважали, що тільки за умов глибокого й повного розуміння та усвідомлення змісту казки та її складових можна навчитися осмислено оперувати мовним матеріалом текстів казок.

У наступних серіях дослідження здійснювалося комплексне введення в активну мовленнєву діяльність дітей мовленнєвих моделей за змістом казок.

Для розвитку та збагачення словникового запасу старших дошкільників було використано кілька дидактичних ігор, об'єднаних під загальною назвою дидактичної казки «Чарівна країна слів». У ході виконання цих завдань закріплювались знання дітей про розряди слів – синоніми, антоніми, омоніми. Перед виконанням завдання експериментатор давав усну інструкцію, одна частина якої – фрагмент казки, інша – завдання для виконання дітям.

З метою корекції та розвитку навичок звукового аналізу у дітей старшого дошкільного віку застосовували серію дидактичних казок «Два ведмеді», «Добрий чарівник», «Веселі гноми» тощо.

Серія ігрових занять під назвою «Казкова подорож» сприяла вправленню дітей у складанні різних типів зв'язних висловлювань (опису, повідомлення, міркування тощо) на матеріалі відомих народних казок. Ми надали дошкільникам змогу більш усвідомлено сприймати літературний текст, аналізувати персонажів, композиційні та художні особливості твору, а, крім того, активно вправляли в складанні описів (у формі оголошення, розповіді про себе), повідомлень (у формі попереджень, казкових діалогів), міркувань (у формі інструкції, рецепта тощо), що, безперечно, вплинуло на реалізацію дошкільниками свого мовленнєво-творчого потенціалу.

На одному з етапів експериментальної роботи дітей вчили складати казки засобами моделювання. З цією метою застосовували знаки-символи у вигляді геометричних фігур.

Символи дозволяють дитині зберігати в пам'яті набагато більшу кількість інформації, стимулюють розвиток уваги, сприймання, фантазії, уваги, активізують мовлення. Під час роботи з картинками-символами дитина вже не є пасивним спостерігачем або слухачем, вона є центром мовленнєво-творчої діяльності.

Алгоритм роботи:

1. Створення емоційної атмосфери.
2. Пропозиція вихователя придумати казку.
3. Висловлювання дітьми своїх думок.
4. Зразок початку казкової розповіді, поданий вихователем.
5. Продовження казки дітьми.
6. Запис казки за допомогою символів.
7. Розповідання казки вихователем за символами.
8. Розповідання казки дітьми за символами [5].

Перед складанням казки діти уважно розглядали площинні геометричні фігури. Ми наголошували, що це не звичайні собі фігури, а зашифровані казкові герої. Далі дошкільникам пропонували розповісти казку, розгадуючи шифри. Вони радилися одне з одним, хто розпочне казку, хто продовжуватиме і хто закінчуватиме її. Щоб добре запам'ятати казку, діти «записували» її зміст на аркуші паперу послідовними кадриками, немовби коротенький фільм.

Використання символічної синектики сприяло формуванню мовленнєвої компетенції дошкільників, активізувало сором'язливих і невпевнених дітей. Вони навчилися відстоювати власну точку зору, самостійно приймати рішення, що надзвичайно важливо для подальшої діяльності дитини у будь-якій сфері життя.

З метою розвитку словесної творчості дошкільників застосовували різноманітні методи роботи з казкою: придумування продовження казки, зміна кінцівки казки, зміна ситуацій у знайомих казках, зміна характерів персонажів казки, складання казки з персонажами з інших казок, складання казок про фантастичні країни [6].

Так, щоб придумати продовження казки дітям пропонували поміркувати, що далі відбувалося в житті персонажів. Варіанти продовження у дітей були різними, залежно від рівня їхнього сприймання й аналізу казки, розвитку творчої уяви.

Дітям пропонували змінити кінцівку казки, яка їх не влаштовує, наприклад, у народних казках «Колобок», «Рукавичка» чи в авторських, як-от «Русалонька» Г.-Х.Андерсена тощо.

Дошкільників також навчали спільного розв'язання проблемного питання, поставленого до тієї чи іншої добре знайомої казки. Діти фантазували, допомагали улюбленим героям шукати вихід зі складної ситуації, придумували кілька версій і вибирали з них одну. Ось наприклад: Принцеса всю ніч лежить на горошині і не може заснути. Потрібно винайти щось таке, що допоможе Принцесі спокійно заснути.

Звичайні, улюблені образи, з якими дитина зустрічається багато разів, формують у неї стереотипи і стереотипне мислення. А щоб спонукати дітей до фантазування, розвинути креативність, оригінальність бачення, їм пропонували придумати нову казку, наділивши головних персонажів новими якостями або ж змінити ситуацію у знаомій казці.

Непростим для дітей виявилось завдання: скласти казку з персонажами з інших казок. Спочатку добирали ілюстрації з їхніми зображеннями, уважно розглядали їх з дітьми, згадували історію кожного, а потім «переміщали» їх у нові обставини.

Зацікавленість у дітей викликало складання казок про фантастичні країни. Спочатку такі країни придумує дорослий, дає їм назву, а потім діти розповідають за планом: Хто живе в цій країні? Що вони роблять? Як ми туди потрапимо? Що там робитимемо? Що привеземо з цієї країни на згадку?

Одним з найефективніших способів навчання дітей розповідання казок виявилось розповідання командами [3].

По-перше, дитина не почувалася самотньою. Команда з трьох-чотирьох дітей складалася за їхніми власними бажаннями та особистими симпатіями, що надавало впевненості кожному учасникові. По-друге, оскільки розповідь казки складалася командою, то власна участь кожного члена команди відповідно була меншою, посиленою навіть для найбоязкіших. По-третє, завдяки застосуванню цього прийому на занятті брали участь майже всі діти. Ми звертали увагу на те, щоб у процесі розповідання кожний учасник уважно слухав, а, отже, був готовим продовжити і правильно «підхопити розповідь», не підвести свою команду.

Безперечно, розповідання командами сприяло розвитку креативності, самостійності та ініціативи особистості дошкільників. Крім цього, для розвитку мовленнєвих вмінь і навичок дітей використовували пояснення, запитання, підказки жестом і словом, пряме і непряме заохочення з аналізом та оцінкою

структурних та мовних особливостей висловлювання тощо. Всі застосовані нами прийоми навчання послідовно змінювали один одного, підводили дітей до самостійного складання казки за опорними словами, серією ілюстрацій до казки та ін.

Однією з умов підвищення активності дошкільників на занятті було створення емоційно-позитивного фону у групі. Емоційність заняття забезпечувалася насамперед яскравим, цікавим наочним матеріалом (іграшки, ілюстрації до казок, картинки). Однак, слід зазначити, що лише яскравий емоційно насичений наочний матеріал не може достатнім чином зацікавити дітей, викликати у них бажання говорити, якщо при цьому не ставиться розумове завдання, не забезпечується мовна мотивація.

У психології та психолінгвістиці встановлена залежність ефективності навчання будь-кого від ставлення його до навчальних вимог, до мотивів діяльності. Педагогічні дослідження звертають увагу на поліпшення якості розповіді при мотивації мовленнєвої діяльності. Загалом вихователі у своїй практиці використовують це, однак, мотив (те, задля чого мовиться) часто подається надто прямолінійно, як мета для дітей: «Слухайте уважно все, що я говоритиму, і вчіться складати казку»; «У кого вийде найкраще, той розповідатиме малюкам» або «Найкращу казку ми запишемо в альбом для батьків».

Подібна мотивація більшою мірою активізує вольові зусилля дитини, тоді як завдання педагога – викликати у неї потребу пошуку, відкриття істини. А для цього треба пов'язати необхідність від знаходження істини зі знайомим дошкільникам видом діяльності. Враховуючи те, що гра є одним із провідних видів діяльності в дошкільному віці, на заняттях з формування усіх видів мовленнєвої компетенції використовували дидактичні ігри з казковими сюжетами та героями. Застосування цікавих дидактичних та народних казок у роботі з старшими дошкільниками сприяло не лише розв'язанню нами низки дидактичних завдань щодо розвитку комунікативно-мовленнєвих здібностей старших дошкільників, але й дало можливість створити у них позитивний емоційний настрій, розвивати пам'ять, увагу, уяву, активізувати їхні мовленнєві висловлювання.

Результати експерименту підтвердили те, що дидактична, авторська та народна казка можуть успішно використовуватися на мовленнєвих заняттях для формування мовленнєвої компетенції дітей. Ми переконалися в тому, що застосування казки у роботі з старшими дошкільниками робить заняття не лише цікавими, а й продуктивними, допомагає дітям краще сприйняти й засвоїти навчальний матеріал.

Педагогічна технологія виховання дітей засобами казки – дієвий засіб практичної реалізації особистісно-орієнтованої системи виховання дошкільників.

Висновки. Отже, дидактична, авторська та народна казки повинні посісти належне місце у роботі щодо формування мовленнєвої компетенції у дітей старшого дошкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні / Міністерство освіти України, Академія педагогічних наук України. – К., 1999. – 70 с.
2. Богуш А.М. Формування мовної особистості на різних вікових етапах: [монографія] / Богуш А.М., Трифонова О.С. та ін. – Одеса: ПНЦ АПН України, 2008. – 272 с.
3. Гавриш Н.В. Розвиток мовленнєвої творчості в дошкільному віці: [монографія] / Гавриш Н.В. – Донецьк, 2001. – 283 с.
4. Запорожець О.В. Психологія сприймання дитиною-дошкільником літературного твору / О.В.Запорожець // Дошкільна лінгводидактика: [хрестоматія. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів] / Упорядник Богуш А.М. – Частина II. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2005. – С. 622-627.
5. Копилова О.П. Використання символів у роботі з дошкільниками. Старша група / О.П.Копилова, В.М.Ткаченко. – Х.: Вид-во «Ранок», 2010. – 128 с.
6. Пасічник А. Казка як засіб розвитку словесної творчості / А.Пасічник, В.Белова // Дошкільне виховання. – 2009. – № 10. – С. 11-13.

Резюме. В статті розглядається проблема впливу казки на формування речової компетенції дітей старшого дошкільного віку.

Ключевые слова: речевая компетенция, сказка (дидактическая, народная).

The summary. The article deals with the problem of the influence of didactic and folk tale on the formation of speech competence of senior preschool children.

Key words: speech competence, didactic tale, folk tale.

Одержано редакцією 16.11.2010 р.

УДК: 373.2

Т.В. МАНЦЕВИЧ, М.В. КОРНЕЕВА

КОМПЛЕКСНЫЙ ПОДХОД ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ТЕХНОЛОГИИ ТРИЗ В ФОРМИРОВАНИИ УМСТВЕННОЙ АКТИВНОСТИ СТАРШИХ ДОШКОЛЬНИКОВ

Резюме. У статті розкривається вплив інноваційної технології ТРИЗ на формування розумової активності старших дошкільників з урахуванням комплексного підходу.

Ключові слова: активність, розумова активність, старші дошкільники, інноваційні технології, ТРИЗ, комплексний підхід.

ЗМІСТ

<i>Анісімова О.Е.</i> Реалізація принципу природовідповідності у педагогічних ідеях Фрідріха Фрьобеля.	3
<i>Атросченко Т.О.</i> Підготовка майбутнього вихователя до спільної роботи з батьками з питань формування мовленнєвої компетентності дошкільників.	7
<i>Бадер С.О.</i> Особливості становлення моральної поведінки дітей-сиріт дошкільного віку, що виховуються в умовах дитячих будинків.	10
<i>Барна Х.В.</i> До проблеми використання книги в освітній роботі з дошкільниками.	13
<i>Беленька Г.В.</i> Культурно-освітнє середовище ВНЗ як чинник формування професійної компетентності майбутнього педагога.	17
<i>Блащинская И.А.</i> Интегрированный подход к развитию речи дошкольников в ситуации близкородственного билингвизма.	21
<i>Богущ А.М.</i> Теоретичні концепти дошкільної освіти в педагогічній парадигмі В.О. Сухомлинського.	25
<i>Бойко О.В.</i> Педагогічні умови формування мовленнєвої активності дітей старшого дошкільного віку в процесі навчання англійської мови.	27
<i>Бондаренко Н.Б.</i> Взаємозв'язок духовності та психологічного здоров'я дітей старшого дошкільного віку.	31
<i>Брежнєва О.Г.</i> Сучасні інноваційні підходи до забезпечення математичної освіти дітей дошкільного віку.	34
<i>Валентьєва Т.І.</i> Стан вихованості почуття комічного у дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку.	38
<i>Варяниця Л.О.</i> Організація спільної проектної діяльності з дітьми як засіб формування педагогічної культури батьків.	42
<i>Вертугіна В.М.</i> Ігрова діяльність як засіб підготовки дітей з відхиленнями зору до навчання в загальноосвітній школі.	46
<i>Врочинська Л.І.</i> Педагогічні умови виховання гуманної поведінки дітей старшого дошкільного віку у процесі взаємодії дошкільного закладу і сім'ї.	49
<i>Гайдаржійська Л.П.</i> Нетрадиційні підходи до навчання найменших.	54
<i>Гавриш Н.В.</i> Осучаснення роботи з літературними текстами в інтегрованому просторі дошкільного закладу.	57
<i>Газіна І.О.</i> Національні цінності, їх зміст, специфіка та місце в системі виховання дитини дошкільного віку.	61
<i>Гаращенко Л.В.</i> Здоров'язбережувальні методики виховання у фізкультурно-оздоровчому процесі сучасного дошкільного закладу.	67
<i>Гецько С.І.</i> Взаємодія дошкільного навчального закладу з батьками дітей з особливими потребами.	71
<i>Глазова В.В.</i> Система роботи з формування контрольно-оцінних умінь учнів початкової школи.	74
<i>Голота Н.М.</i> До проблеми важковихованості в дошкільному дитинстві.	78
<i>Горбатова Е.В.</i> Интегрированные занятия как средство развития изобразительного творчества детей старшего дошкольного возраста.	81
<i>Горлова Е.Л.</i> Психологический возраст ребенка как основание психолого-педагогической помощи родителям.	85
<i>Горопаха Н.М.</i> Формування у майбутніх вихователів дошкільних закладів екологічної культури як складова їх професійно-практичної підготовки.	88
<i>Демидова Ю.О.</i> Педагогічні умови формування пізнавальної самостійності старших дошкільників у конструктивній діяльності.	92
<i>Дем'янюк О.Б.</i> Теоретичний аналіз проблеми розвитку образу світу на ранніх етапах онтогенезу.	96
<i>Дичківська І.М.</i> Концепція вільного виховання О.С.Нілла у вимірі сучасних проблем педагогічної інноватики.	101
<i>Добрицкая И.М., Митрош О.Н.</i> Кредитная система оценки учебной деятельности студентов: нормативная база, специфика реализации, перспективы развития.	105

<i>Довбня О.С.</i> Вітчизняний досвід програмно-методичного забезпечення ігрової діяльності дітей дошкільного віку в Україні (II половина XX – початок XXI ст.) як історико-педагогічна проблема.	111
<i>Доманюк О.М.</i> Вплив сім'ї на процес соціалізації дітей дошкільного віку.	115
<i>Дронова О.О.</i> Педагогічна технологія формування національного типу особистості в старшому дошкільному віці засобами народного мистецтва.	118
<i>Дубинина Д.Н.</i> Белорусская народная игрушка как средство этнокультурного воспитания детей раннего и дошкольного возраста.	122
<i>Желтова С.С., Романов А.А.</i> Учреждение дополнительного образования как фактор интегрального развития дошкольников (на примере занятий английским языком).	125
<i>Житко И.В.</i> Теоретические подходы к разработке учебно-методических комплексов для дошкольного образования.	128
<i>Житня І.В.</i> Роль рефлексивної культури у формуванні інноваційного потенціалу педагогів дошкільних навчальних закладів. р.	132
<i>Загородня Л.П.</i> Підготовка майбутніх вихователів до створення позитивного іміджу педагога сучасного дошкільного закладу.	137
<i>Зданевич Л.В.</i> Проблема формування у дошкільників ціннісних стосунків у сфері національних інтересів: теоретичний аспект.	140
<i>Карнаухова А.В.</i> Формування шанобливого ставлення у дітей 5-го року життя до дорослих засобами української казки.	143
<i>Каталімова Н.Б.</i> Особенности внедрения инновационных технологий в современную систему дошкольного образования.	147
<i>Коваленко О.В.</i> Програми для дошкільних навчальних закладів: погляд з історії у сьогодення.	151
<i>Козлюк О.А.</i> Світ дитинства: історія і сьогодення.	155
<i>Корякіна І.В., Конопленко Н.М.</i> Педагогічна реабілітація дітей 5-7 років з особливими потребами засобами образотворчої діяльності.	159
<i>Косарева Г.М.</i> Особливості психічного та мовленнєвого розвитку дітей з аутистичними порушеннями.	163
<i>Косарева О.І.</i> Теоретичний аналіз проблеми виникнення почуття сорому у дітей.	167
<i>Косенко Ю.М.</i> Професійна підготовка майбутніх педагогів дошкільної освіти в умовах кредитно-модульного навчання: ресурси самостійної роботи.	170
<i>Кравцов О.Г.</i> Личностные особенности детей старшего дошкольного возраста.	174
<i>Крайнова Л.В.</i> Наступність між дошкільним закладом і школою в опануванні державною мовою.	178
<i>Крутий К.Л.</i> Необхідність і причини розробки нових освітніх програм для дошкільних навчальних закладів.	182
<i>Кузьменко В.У., Кудикіна Н.В.</i> Оновлення програми виховання і навчання «Дитина» – вимога сучасності.	187
<i>Литвиненко С.А.</i> Дитинство у дзеркалі ігрової діяльності.	191
<i>Лях Е.В.</i> Экспериментальная педагогическая модель патриотического воспитания детей старшего дошкольного возраста в процессе ознакомления с культурно-историческими традициями белорусского народа.	194
<i>Маліновська Н.В.</i> Формування мовленнєвої компетенції дітей старшого дошкільного віку засобами казки.	198
<i>Манцевич Т.В., Корнеева М.В.</i> Комплексный подход использования инновационной технологии ТРИЗ в формировании умственной активности старших дошкольников.	201
<i>Відомості про авторів.</i>	206

Наукове видання

ОБНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 1 (44)

Заснований у 1996 р.

Відповідальний редактор збірника Поніманська Т.І.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Кравчук В.Ю.
Комп'ютерна верстка Козлюк О.А., Хильчук Т.К.

Здано до набору 25.01.2011 р. Підписано до друку 29.04.2011 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 32,24. Обл. вид. арк. 32,72. Замовлення №   Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59   **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 1 (44).— Рівне: РДГУ, 2011. — 209 с.**

ISBN 966 — 7281 — 09 — 03.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем дошкільної освіти та підготовки кваліфікованих педагогічних кадрів за матеріалами доповідей міжнародної науково-практичної конференції «Світ дошкілля: психолого-педагогічні проблеми дошкільної освіти», проведеної 9-10 грудня 2010 р. Рівненським державним гуманітарним університетом спільно з Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України, Управлінням освіти і науки Рівненської обласної державної адміністрації, Інститутом психології ім. Л.С.Виготського Російського державного гуманітарного університету (Москва, Росія), факультетом дошкільного виховання Білоруського державного педагогічного університету ім. Максима Танка (Мінськ, Білорусь), Бельцьким державним педагогічним університетом імені Алеко Руссо (Бельці, Молдова), факультетом дошкільного виховання та освіти дорослих Дебреценського університету (Гайдубесермень, Угорщина).

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників дошкільних навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20